

له پال گرژييه كانى له گهل ئيسرائيلدا: ئيران دؤسييهى جينشيني رابهرى بالدا دهكاتوه

19-11-2024

نووسرهكان

موشتاق عهبد موناف طلو

كورتته : به له بهرچاوكرتنى په يوه ندييه نوازه كانى نيوان هردوو حكومته تاران و به غدا، هر گورانكاريه كى گورهى سياسى له ئيران، كارىگه ريبى راسته وخو له سهر گوره پانى سياسى عيراق ده بئت. به پپى ماددهى 110 ى دهستورى ئيران، رابهرى بالدا ده سلاتى ره هاى به سهر هه موو جومگه نيوخوي و دهره كيه كانى ده وله تدا هه به، بويه گورانكارى له وه دا ره نگدانه وهى گورهى له سهر پرؤسهى سياسى عيراقيش ده بئت.

به له بهرچاوغرتنی په یوه نندیه ناوازه کانی نیوان هردوو حکومتی تاران و به غدا، هر گورانکاریه کی گوره ی سیاسی له ئیران، کاریگری راسته وخو له سهر گوره پانی سیاسی عیراق ده بیټ. به پنی ماده ی 110 ی ده ستوری ئیران، رابهری بالآ ده سلهاتی ره های به سهر هه موو جومگه نیوخیوی و دهره کیه کانی ده ولته تدا هه یه، بویه گورانکاری له وه دا رهنگدانه وه ی گوره ی له سهر پرؤسه ی سیاسی عیراقیش ده بیټ.

له سایه ی گرزیبه کان له گهل ئیسرا ئیلدا، قسه و باسه کان سه باره ت به جینشیننی چاوه پروانکراوی رابهری بالآ ئیران زیاتر بوون و نه وه ی له م هه لومهرجه شدا گرنگیدانی به ئم بابه ته زیاتر کردوو، نه وه یه که خودی رابهری بالآ ئیران قسه ی له سهری کردوو.

وتاره که ی خامنه یی له دیداره کهیدا له گهل نهنجومه نی شماره زایانی سهرکردایه تی

عه لی خامنه یی، رابهری بالآ ئیران له وتاریکدا له 7 ی ئم **مانگهدا** له کو بوونه وه ی له گهل نه ندامانی نهنجومه نی شماره زایانی سهرکردایه تی، پیداکری له سهر رولی سهره کیی نهنجومه نه که له دانانی رابهردا کرد و، نه وه ی به ئه رکیکی "زور هه ستیار" ناوبرد که ده شیټ چاره نووسی ته وای سیستمه که دیاری بکات. نایه تیکی سوره تی (نال عمران) یشی هینایه وه که ده لیټ: "افین مات او قتل انقلابیم علی أعقابکم"، وه ک ناماژه یه ک بو شه ری ئوحد و جه خنکردن له گرنگی خوراگری و پابه نديوون به ریگای راست ته نانه ت له کاتی نه مانی سهرکرده یه کی شدا. کوتیشی که نهنجومه نی شماره زایان بهرپرسیاریه کی گوره ی له نه ستودایه و ده بیټ به وردی و گرنگیه کی زوره وه له کاتی نه مانی سهرکرده به کرده یی، ده سته جی سهرکرده یه کی نوئ هه لبریزیت. ناماژه ی به وه ش کرد که به پنی مهرجه ده ستوریبه کان، پیوسته رابهر باوه ریکی پته وی به ریگای شوپش هه بیټ و ناماده یی به رده و امیدان وهه نگانوان به ره و پیشه وه ی هه بیټ.

کاردانه وه کان به رامبهر به قسه کانی رابهری ئیران

له و په یوه نندیه دا، وتارخوینی به ناوبانگی ئیرانی **به یده ری کاشانی**، روژیک دوا ی وتاره که، نه و لیوانانه ی خامنه یی به بن وینه وه سف کرد و ناماژه ی به گرنگی هینانه وه ی نایه ته که ی قورانی کرد که په یوه ست بووه به مردن یان کوشتنی پیغه مبه ری ئیسلام و نه وه ی خسته روو که په یامه کانی نه و وتاره پیوستیان به تیرامانی قوول هه یه، به نایه تی له کاتیکدا که بنیامین نتانیا هو سهرؤکو هیرانی ئیسرا ئیل هه ره شه ی به رده و ام ده کات. کاشانی ناماژه ی به وه ش کرد که رابهری ولاته که ی جه ختی له وه کردوو نهنجومه نی شماره زایان ده سته جی جیگره وه که ی ده ستنیشان بکه ن.

روژی دواتر، له چاوپیکه وتنیکی دریزخایه ندا له گهل مالبه ری "دیدبان ئیران" که دوو کاتژیر و 24 خوله کی خایاند و له یوتیوب بلاو کراوه ته وه، عه باس **بالیزدار**، نه ندامی لیژنه ی لیپرسینه وه و پشکنینی خولی هه وته می په رله مانی ئیران، که بو لیکو لینه وه له فایله کانی گهنده لی له ده سه لاتی دادوه ری پیک هینراوه، ورده کاری شو که هینره ی له گهنده لی له ده سه لاتی دادوه ری ئاشکرا کرد و گو تی، لیکو لینه وه کانین، تیوه گلانی 52 بهرپرسی له دؤسیه گه وره کانی گهنده لیدا دهرخستوو که که سانی وه ک مه حمود شاهرو دی و مه مه د به زدی، هه ردوو سهرؤکی پیشووی ده سه لاتی دادوه ری ئیران و، که سه دیاره کانی دیکه ی وه ک نیمامی کاشانی-یان تی دایه. بالیزدار زیاتر باسی دؤسیه کانی گهنده لی نه و بهرپرسه کاریگرانه ی ئیرانی کردوو که مردوو و له ژباندانه ماون. له هه مان کاتیشدا جه ختی له وه کرده وه که نه گهر موجه با خامنه یی بیټه رابهر، تاکه که سیک ده بیټ که توانای راگرتنی گهنده لی و لیپرسینه وه ی له گهنده لکاران ده بیټ.

له راستیدا نه م فایلانه بو خه لکی ئیران تازه نین به لکو دادگایی نه کردنی نه و که سانه ی تیوه گلان یان ناویان هاتوو، په کیکه له هوکاره کانی توره یی شه قام. به لام رهنکه باسکردنه وه یان له لایه ن بالیزداره وه زیاتر بو هیورکردنه وه ی خه لک و کردنه وه ی دهرگای باسی به ربزیرکردنی موجه با خامنه یی بیټ بو رابهرایه تی وه ک تاکه رزگارکه ریک له و دؤخه خراپه.

بالیزدار ناماژه ی به وه ش کردوو، که موجه با خامنه یی له م دوا یبانه دا وتنه وه ی وانه ی ناینی له نه پللیکه یشنی مه جازی راگرتوو؛ نه وه ش وه ک هه نگوویک سهر ده کریټ که نامانجه که ی ناماده کاری بیټ بو وه رگرتنی پؤستی رابهر.

دوو روژ دوا ی لیوانه کانی بالیزدار، مه هدی نه سیری، نوینره ی پیشووی عه لی خامنه یی رابهری بالآ ئیران، که ئیستا بووه به نه یاریکی رژیم، له و باره یه وه له روژنامه ی که یهان باسی شتی گرنگی پشتی په رده ی کرد. نه سیری گو تی: له دوا دانیشتنه کانی خولی پیشووی نهنجومه نی شماره زایانی سهرکردایه تی، به شیک له نه ندامانی نهنجومه ن پشتگیریان له وه کردوو که موجه با خامنه یی شوینی رابهری بالآ بگریته وه، به لام دزایه تی توندی ئیبراهیم ره ئیسی، جیگری نه وکاته ی سهرؤکی نهنجومه نی شماره زایان و سهرؤکو ماری پیشووی ئیران، هه روه ها نه حمه د خاته می، نیمام جومعه ی کاتی تاران، گرزیبه کی گوره ی دروست کرد و له نه نجامی نه وه شدا دانیشتنه که په کی خرا.

هەرچەند سەرچاوەیەکی دیکە باسی ئەمەی نەکردوو بەلام نەسیری ئاماژە بەوە داوە کە داوی ئەو رووداوانە، ئەنجومەنێکی نوێی شارەزایان بە پشتیوانیی ئەنجومەنی پارێزەرانی دەستوور پیکهینزا، ئەوەش بە هەنگاوێک دەزانیت بە ئاراستەیی پشتگیرکردن لە پرۆژە جێنشینیی موجتەبا خامنەیی.

حسین شەفیعی کاشانی لە وتاری نوێژی هەینی رابردوودا لە شاری ساری، ئاماژە بەوە دا کە خامنەیی داواي لە ئەنجومەنی شارەزایان کردوو بێر لە دانانی رابەری داهاوو بەکەنەوه؛ بەلام ئەبولحەسەن مەهدهوی، لە وتاری هەینیدا لە شاری ئیسفەهان، لە گەرنگی وتارەکی خامنەیی کەمکردهوه و باسی لەوه کرد کە تازە نییه، بەلام ئەوهشی ئاشکرا کرد کە لیژنەیک لە ئەنجومەنی شارەزایان بە نەهینی سێ کەسیان وەکوو کاندید بۆ رابەری داهاووی ئێران دەستیشان کردوو کە لە داهاوودا لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنەوه دەنگیان لە سەر دەدریت.

وتارەکی حەیدەری کاشانی ژاوه ژاویکی بەفراروانی لە ئێران و لە سوئیشیالمیدیدا دروست کرد و، مەحمود رەجەبی، ئەندامی ئەنجومەنی شارەزایان، قەسەکانی کاشانی رەت کردوو و وتەکانی رابەری بەلای وڵاتەکەیشی بە شتێکی ئاسایی لە قەلەم دا، بەلام ئاماژە بەوەش کرد کە ماوهیک لە مەوبەر، کۆبوونەوهیەکی نەهینی لە ئەنجومەنی شارەزایان کراوه.

بەپێی هەندیک زانیاری دزەپیکراو، ئەو دانیشتنە لە 26ی ئەیلوولی 2024 بەرپۆهچوو، هەریەک لە موجتەبا خامنەیی و محەمەد مەهدی میرباقری و عەلیپەزا ئەعرافی بۆ پۆستی رابەر کاندید کراون، هەرچەند کە هیشتا هێچ زانیارییەکی پشتراستکراوه نییه بەلام دەتوانین بێژین میرباقری بە یەکیک لە توندەرەوترین پیاوانی ئایینی ئێران دادەنریت و هەر کاتیک باسی ناوهکی بکریت، مەبەست زیادکردنی جانشی رەگەبەرانەتی بۆ بردنەوه. سەبارەت بە ئەعرافی، هێچ پەيوەندییەکی بە سوپای پاسدارانەوه نییه و، زیاتر بە شارەزایی لە بەرپۆهبردنی ناوهندەکانی خویندنی ئایینی ناسراوه بە بێ ئەوهی هێچ پێگەیکەکی گەرنگی سیاسی هەبووبیت.

چارەنووسی کاندیدەکانی پێشووی رابەرایی

هەموو ئەوانە لەم سالیانە داویدا ناویان وەک کاندید بۆ پۆستی رابەر لە ناوان بووه یان لە ژياندا نەماون یان لە گۆرەپانی سیاسی دوور خراونەتەوه. هاشمی رەفسەنجانی لە سالی 2017 و، مەحمودی شاھرودی لە سالی 2018 و، محەمەد تەقی مەسباح-یەزدی لە سالی 2021 کۆچی داویان کردوو.

حەسەن خومەینی، ئەوهی رابەری شۆرش، سەرەپای ئەوهی سالانیکی زۆرە لە حەوزە قومی وانه بێژی خویندنی دەرەکی بووه، بەلام شایستەییەکی بۆ ئیجتیهاد پەسەند نەکرا، هەر ئەمەش بووه هۆی رێگری لە بەشداریکردنی لە هەلبژاردنەکانی ئەنجومەنی شارەزایاندا. سادقی لاریجانی سەرۆکی پێشووی دەسەلاتی دادی ئێران، بەهۆی تۆمەتبارکردنی کچەکی بە سیخوورکردن بۆ بەریتانیا و دۆسیە گەندەلی پەيوەست بە یەکیک لە براکانی، هەرۆهە دەستگیرکردنی عەلی ئەکبەر تەبەری کە لێی نزیک بوو و بەرپۆه بەری چالاکییە ئابوورییەکانی بوو، رووبەرۆوی رەخنەیکە زۆر بووتەوه. ئەو قەیرانەش کاتیک زیاتر پەرهی سەند کە مافی خۆکاندیدکردن بۆ هەلبژاردنی سەرۆکایەتی کۆمار بە عەلی لاریجانی برای نەدرا کە لەهەمانکاتدا سەرۆکی پێشووی پەرلەمانیش بوو. ئەمەش وای کرد سادق لاریجانی وەک نەرەزایەتییک نامە دەستلەکارکێشانەوهی خۆی لە ئەنجومەنی پارێزەرانی دەستوور پێشکێش بکات و بە یەکجاری لە گۆرەپانی سیاسی دوورخراوهوه، هەرچەند وەک رابەر و سەرۆکی دەستە دیاریکردنی بەرژەوهەندییەکانی نێزام مایهوه.

ئەحمەد جەننەتی سەرۆکی پێشووی ئەنجومەنی شارەزایان، بەهۆی ئەوهی بەسالآچوووه و تەمەنی 97 سالە، لە هەلبژاردنی ئەم خۆولهدا خۆی کاندید نەکرد. چاوه‌پوان دەرکرا ئیبراھیم رەئیس سەرۆککۆماری پێشووی ئێران بەو پێیە جیگری یەکم بوو شوینی بگرتەوه، بەلام رووداوی کەوتنە خوارەوهی فرۆکەیکە دوو رۆژ پێش هەلبژاردنی سەرۆکی ئەنجومەنەکە هاوکێشەیکە گۆری. چەند مانگ بەر لەو رووداوەش، وەحید حەقانیان، یاریدەدەری پێشووی جیبه‌جیکار لە نووسینگە رابەری بەلای، مشومرێکی زۆری نایهوه کە باسی پرسیارکردنی رەئیسیی لەبارە جانشی جیگرتنەوهی رابەری بەلای کردبوو.

لە هەمانکاتدا ئەحمەد خاتەمی کە وەک ئەندامی دەستە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی شارەزایان هەلنەبژیردراوهوه و پێگە سیاسییه‌کەیشی لە چاوه‌پاران کەمی کرد، چانسێکی زۆری بۆ کێپکێی پۆستی رابەر نییه.

لەلایەکی دیکەوه حەسەن رۆحانی، سەرۆککۆماری پێشووتری ئێران، کە هاوکات ئەندامی ئەنجومەنی شارەزایان بوو، هەولێ وەرگرنتی پۆستی رابەری داهاووی دەدا، بەلام کاندیدبوونەیکە بۆ خۆولی نوێ رەتکرایهوه و، بەوهش، بە شیوه‌یکە بە کردەیی لە دیمەنە سیاسییه‌کە دوورکەوتەوهوه و چانسەکانی کەمیان کرد.

له يه كهم دانېشتنی ټنجومه نې څاره زياندا كه شېش مانگ له مېوه بهر به پړوه چوو، عه لې حوسېنې ټه شكوورې، نو پنه رې پارېزگاي گيلان وتارېكي پېشكه شيكرد كه تيايدا گوتې ټهركې حاكمي ټيستايه جېنشېنېك بو څوې ديارې بكات، هه چنده ده ستور پېچه وانې ټه مېه.

پېشنيار كړدنې ناوې موجته با خامنېي

له گه ل گه پانه وهې د ټنالډ تره مپ بو كوشكي سپې له چنده روژې رابردوودا، كه رهنگه دهره تي له بارتر بو ټيسرا ټيل بره خسي ټيټ و مه ترسي بو سهر ژيانې عه لې خامنېي رابه رې بالاي ټيران زياتر بكات، له وانېه ټيران له م هه لومهرجه ي ټيستادا دهره تي ك بو ريگا څوشكردن بو گواستنه وهې سهر كړدايه تي بو كورې رابه رې ټيستا بدوژنيته وه. به تايبه تي كه پو ستي رابه رې بالا به پيگه يه كي ټاييني ته قلېدي نازاندر ټيټ، وه ك مهرجه عه كاني ديكه ي شيعه كه به زوري به ميرات له باوكه وه بو كور ناگوازيته وه. به لكو ټه م پو سته وه ك ويلابه تيكي سياسي- ټاييني سهر ده كړيټ كه نو پنه رابه تيي دريژ كړدنه وه ي ټيمامي بي هه ل ه ده كات، كه گواستنه وه ي له ريگه ي ره چه له كه وه له باوكه وه بو كور شتيكي ټاسايي بووه.

له و چوارچيوه يه دا، يه كهم جاره ناوې موجته با خامنېي له م ټاسته دا بلاوده بيته وه و، رهنگه ټه م ش بو تاقيكردنه وه ي كاردانه وه ي شه قامي ټيرانې بيټ.

موجته با خامنېي (له دا يكووي 1969)، كورې دووه مې رابه رې بالاي ټيرانه (براكاني مسته فا 1965، مه سعوود 1974، مه يسه م 1978، و خوشكه كاني بوشرا 1980، هوډا 1981) زاو اي حه داد عادل سه روكي پېشووي په رله ماني ټيرانه و له سالي 1997 هوه رو ټيكي گرنكي له بهر پړوه بردنې نووسينگه ي باوكيدا هه بووه.